

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 25 kwietnia 2018 r. Sąd Rejonowy w Pabianicach, w sprawie z wniosku W. P. i A. P. (1) z udziałem D. O., M. O., L. O., (...) Banku (...) Spółki akcyjnej z siedzibą we W. o zatwierdzenie uchylecia się od skutków prawnych oświadczenia spadkowego, odmówił zatwierdzenia takowych oświadczeń złożonych przez W. P. i A. P. (1), a dotyczących nieodrzczenia w terminie spadku po E. L., zmarłej dnia 9 grudnia 2016 r. w P. (pkt 1 i pkt 2). Oprócz tego Sąd ustalił, że każdy z uczestników ponosi koszty postępowania związane ze swoim udziałem w sprawie (pkt 3).

Zapadłe postanowienie w całości zakwestionowali przedstawiciele ustawowi małoletnich wnioskodawców tj. rodzice K. P. i A. P. (2), wnosząc o jego zmianę poprzez zatwierdzenie oświadczeń ich synów co do uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po E. L..

Merytorycznie w apelacji podniesiono zarzut naruszenia prawa materialnego, a mianowicie art. 1019 § 2 k.c. sprowadzający się do wadliwego niezatwierdzenia przez Sąd I instancji oświadczeń małoletnich o uchyleciu się od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia woli o odrzuceniu spadku po zmarłej spadkodawczyni, w sytuacji gdy wspomniane oświadczenia nie zostały złożone w terminie pod wpływem błędu.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest niezasadna i jako taka nie zasługuje na uwzględnienie.

Rozważania w niniejszej sprawie wypada rozpocząć od kilku uwag natury ogólnej na temat nabycia spadku. Nabycie spadku, pomimo że następuje z chwilą śmierci spadkodawcy, ma charakter warunkowy, ponieważ spadkobierca w terminie 6 miesięcy od dnia, w którym dowiedział się o tytule swego powołania, może złożyć oświadczenie o przyjęciu spadku albo o jego odrzuceniu (art. 1012 k.c. i art. 1015 § 1 k.c.) Brak takiego oświadczenia w w/w terminie jest równoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 § 2 k.c.). Oświadczenie takie należy złożyć przed sądem lub notariuszem, ustnie lub na piśmie, z podpisem urzędowo poświadczonym, przy czym pełnomocnictwo do jego złożenia wymaga zachowania formy pisemnej z podpisem urzędowo poświadczonym (art. 1018 § 3 k.c.). Skuteczne złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku powoduje wyłączenie spadkobiercy od dziedziczenia, tak jakby nie dożył chwili otwarcia spadku (art. 1020 k.c.).

Nie ulega przy tym najmniejszych wątpliwości, że należyte co do formy, treści i terminu oświadczenie o odrzuceniu spadku złożył ojciec wnioskodawców K. P., będący bratankiem zmarłej spadkodawczyni E. L.. W związku z powyższym pojawiła się więc kwestia dziedziczenia jego małoletnich synów W. i A.. Przez wzgląd na swoją małoletniość, a tym samym brak po swej stronie pełnej zdolności do czynności prawnych (art. 10 k.c. i art. 11 k.c.) oraz pozostawanie pod władzą rodzicielską (art. 92 k.r.o.), tak w chwili śmierci spadkodawczyni, jak i odrzucenia spadku przez ojca, W. P. i A. P. (1) nie mogli sami skutecznie złożyć oświadczeń o odrzuceniu spadku. Natomiast mógł to uczynić, jako jego przedstawiciel ustawowy jeden z rodziców (art. 98 § 1 k.r.o.), przy czym potrzebował do tego, jako do dokonania czynności przekraczającej zakres zwykłego zarządu, zezwolenia sądu opiekuńczego (art. 101 § 3 k.r.o.). Jest to o tyle istotne, że zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego, czynność prawna dotycząca majątku małoletniego, dokonana przez przedstawiciela ustawowego bez uprzedniego zezwolenia sądu opiekuńczego wymaganego przez przepisy art. 101 § 3 k.r.o. i art. 156 k.r.o., jest nieważna i nie może być konwalidowana; dotyczy to także czynności podejmowanych w postępowaniu sądowym.

Na tym tle zgodzić się trzeba z wyrażonym przez Sąd Rejonowy zapatrywaniem, że małoletni dopuścili się uchylecia w terminie do złożenia rzeczonych oświadczeń. Mianowicie Sąd I instancji wyciągnął właściwe wnioski z prawidłowo ustalonych okoliczności sprawy, co doprowadziło w rezultacie do zastosowania właściwych przepisów prawnych, bez zarzucanej obrazy art. 1019 § 2 k.c. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 20 listopada 2013 r. (I CSK 329/13, opubl. baza prawna LEX nr 143878) złożenie wniosku o zezwolenie na odrzucenie spadku w imieniu

małoletniego powoduje zawieszenie – na czas trwania postępowania – biegu terminu określonego w art. 1015 § 1 k.c. Także w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 28 maja 2015 r., III CSK 352/14, opubl. baza prawna LEX Nr 1754053 stwierdzono, że w sytuacji, w której ustawa wymaga uzyskania zgody sądu, od której uzależniona jest możliwość skutecznego odrzucenia spadku, wystąpienie przez przedstawiciela ustawowego spadkobiercy do sądu opiekuńczego o jej udzielenie przed upływem terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, sprawia, że termin ten ulega przerwaniu na podstawie art. 123 § 1 pkt 1 k.c. stosowanego w drodze analogii. Pogląd ten Sąd Okręgowy, w niniejszym składzie, w pełni aprobuje. Konieczność uzyskania zgody sądu na odrzucenie spadku przez osobę małoletnią oznacza bowiem istnienie przeszkody dla wykonania uprawnienia przewidzianego w art. 1015 § 1 k.c. Innymi słowy pojawia się tutaj określony dodatkowy czynnik, warunkujący ważność, prawidłowość i skuteczność innej czynności prawnej. Z woli ustawodawcy małoletni podlega bowiem szczególnej ochronie, czego wyrazem jest to, że w niektórych kategoriach spraw lub też w razie sprzeczności interesów jego rodzice nie mogą działać w pełni swobodnie i samodzielnie. Naczelne w tym zakresie dobro małoletniego, który mógłby też przecież dziedziczyć długi spadkowe, wymaga więc poddania pod wstępny osąd ze strony sądu opiekuńczego kwestii dziedziczenia małoletniego. Następuje to poprzez zainicjowanie stosownego postępowania, które kończy się wydaniem zezwolenia na dokonanie czynności lub też odmową. Co więcej nie ma tutaj żadnej innej alternatywnej możliwości osiągnięcia zamierzonego rezultatu, gdyż kompetencje w tym zakresie posiada jedynie wspomniany sąd opiekuńczy. Z tej też przyczyny zainteresowani nie mają wyboru i niezależnie od swojej woli muszą przeprowadzić całą opisaną procedurę, która oczywiście też wymaga czasu. Podjęcie zatem przez przedstawiciela ustawowego tej czynności powinno powodować podobne skutki, jak wszczęcie postępowania zmierzającego do uzyskania prejudykatu umożliwiającego dochodzenie roszczenia, a więc prowadzić do przerwy biegu terminu wskazanego w art. 1015 § 1 k.c. Ważkim argument jest także i to, że nie można nadmiernie restrykcyjnie traktować małoletniego w porównaniu do pozycji innych spadkobierców, w przypadku których nie występują żadne dodatkowe wymogi. Tym samym małoletniemu również przysługuje 6 sześciomiesięczny termin na złożenie oświadczenia o odrzuceniu spadku, z tą różnicą że faktycznie składa się od z dwóch okresów, rozdzielonych od siebie czasokresem trwania postępowania przed sądem opiekuńczym.

W okolicznościach rozpatrywanej sprawy termin do złożenia przez małoletnich oświadczeń z art. 1015 § 1 k.c. biegł od dnia 10 maja 2017 r., ponieważ wówczas ich ojciec sam odrzucił spadek, co było równoznaczne z dowiedzeniem się przez małoletnich o tytule swojego powołania. Jednakże wskutek złożenia w dniu 18 października 2017 r. wniosku do Sądu Rejonowego w Pabianicach, III Wydziału Rodzinnego i Nieletnich, o zezwolenie na złożenie oświadczeń o odrzuceniu spadku w imieniu małoletnich synów W. P. i A. P. (1), nastąpiło z tym dniem zawieszenia biegu terminu. Z kolei postanowienie sądu opiekuńczego o udzieleniu zgody na złożenie oświadczeń zapadło dnia 29 grudnia 2017 r. i wkrótce potem się uprawomocniło z dniem 19 stycznia 2018 r. Tym samym od dnia uprawomocnienia termin zaczął biec dalej, dlatego też przy uwzględnieniu tego że wcześniej upłynęło już ponad 5 miesięcy, rodzicom małoletniego pozostał jeszcze niespełna miesiąc na dokonanie stosownych czynności. Dokładnie rzecz biorąc koniec tego terminu przypadła na dzień 12 lutego 2018 r. Do tego zaś momentu rodzice małoletnich nie złożyli niezbędnych oświadczeń. Dopiero później udali się do notariusza, który odmówił odbioru oświadczeń, z uwagi na upływ terminu. Wspomniane oświadczenia opatrzone datą 13 marca 2018 r. (jednocześnie data wpływu sprawy do sądu) były zatem ewidentnie spóźnione.

Bez wpływu na ocenę sytuacji pozostają twierdzenia rodziców małoletnich o rzekomym błędzie w jakim się znajdowali. Na tej płaszczyźnie na pełną akceptację zasługuje poczyniony przez Sąd Rejonowy wywód prawny na tle interpretacji art. 1019 § 2 k.c. Rzeczono unormowanie pozwala na uchylene się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego, o ile zostało to wywołane błędem charakteryzującym się prawną doniosłością. Podkreślenia wymaga, iż błędem prawnie doniosłym z pewnością nie jest zaniechanie czynności pozostające w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu. Identycznie trzeba traktować niezachowanie staranności przez przedstawicieli ustawowych przy dokonywaniu czynności polegającej na złożeniu w imieniu dziecka oświadczenia o odrzuceniu spadku (por. postanowienie SN z dnia 30 czerwca 2005 r. IV CK 799/04, opubl. OSNC Nr 5/2006 poz. 94). Dokładnie tak też się stało w niniejszej sprawie, o czym dobitnie świadczy zebrany w sprawie miarodajny materiał dowodowy, ukazujący chronologię i sekwencję kluczowych dla osądu zdarzeń. Trudno więc zgodzić się ze skarżącymi, że nie mieli oni wystarczającej wiedzy prawnej

oraz że uczynili wszystko co w ich mocy, aby synowie nie dziedziczyli długów po E. L.. Wręcz przeciwnie dostrzec można pewne doświadczenie prawne w tym zakresie K. P., który sam złożył oświadczenie o odrzuceniu spadku, czyniąc to przed notariuszem w obecności innych spadkobierców. Co ważne niektóre z tych osób (w tym K. P.) podały, że mają potomstwo, wobec czego notariusz udzielił im stosownego pouczenia co do dalszego postępowania, ze szczególnym zaakcentowaniem terminu na złożenie oświadczeń w imieniu małoletnich. W realiach kontrolowanej sprawy nie ma żadnych najmniejszych przesłanek co do tego, aby kwestionować walory i skutki tego pouczenia. Przy takim ujęciu rodzice W. i A. P. (1), mając świadomość w jakiej formie i treści należy złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku i jakie uprzednio podjąć działania aby czynność ta była skuteczna, podjęli odpowiednie działania lecz nie doprowadzili ich do końca. Obrazu rzeczy nie zmienia przy tym zły odbiór treści pouczenia przez rodziców, wedle których 6 – miesięczny termin na złożenie oświadczeń w imieniu małoletnich rozpoczynał się z chwilą wydania orzeczenia przez sąd opiekuńczy. Chybioną okazała się też forsowana przez skarżących koncepcją o tym, że postanowienie sądowe w tej materii jest wystarczające do odrzucenia spadku. Przeczy temu sama treść wniosku, gdzie zainteresowani ubiegali się o wyrażenie zgody przez sąd na podjęcie czynności w imieniu małoletnich, polegających na złożeniu oświadczeń o odrzuceniu spadku. Powyższe jednoznacznie wskazuje, iż rodzice orientowali się co do tego, iż sami muszą złożyć oświadczenie o odrzuceniu spadku, a Sąd jedynie zezwala na dokonanie takiej czynności przez rodzica. Już tylko te okoliczności, obalają lansowaną przez ojca małoletnich tezę o prawnie doniosłym błędzie, jaki miał spowodować nie dochowanie przedmiotowego terminu. Co więcej wszelkie wątpliwości co do roli orzeczenia Sądu Rodzinnego wydanego w dniu 29 grudnia 2017 r. w sprawie I. N. 610/17 winna rozwiać jego treść nie pozostawiająca żadnych wątpliwości interpretacyjnych. Wskazuje ono bowiem wyraźnie kto i jakiej czynności ma dokonać oraz dla kogo. Sentencja postanowienia nie zawiera natomiast żadnego sformułowania, które chociażby mogło sugerować, iż wydane przez sąd opiekuńczy orzeczenie jest równoznaczne z dokonaniem czynności, na którą Sąd ten zezwala. Wobec tak jednoznacznego sformułowania sentencji orzeczenia, nie trzeba legitymować się choćby minimalną świadomością prawną, aby zrozumieć, iż owe postanowienie stanowi jedynie podstawę do dokonanie spornej czynności prawnej w imieniu małoletnich. Wystarczyło więc dokładnie przeczytać treść postanowienia oraz kierować się zasadami rozsądku i logicznego rozumowania.

R. podzielić należy punkt widzenia Sądu Rejonowego, że zachowania przedstawicieli ustawowych małoletnich W. i A. P. (1) nie można określić jako podjęcie należytych starań celem złożenia w imieniu synów oświadczeń o odrzuceniu spadku po E. L.. Wobec tego nie można również uznać, że błąd na który się powoływali był błędem prawnie doniosłym. Tym samym nie ma podstaw do zniesienia skutków upływu terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i zastosowania przepisu art. 1019 § 1 i § 2 k.c.

W tym stanie rzeczy nietrafna apelacja polegała oddaleniu zgodnie z brzmieniem art. 385 k.p.c. w zw. z art. 13 § 2 k.p.c.

O kosztach postępowania odwoławczego Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie art. 520 § 1 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. i art. 13 § 2 k.p.c., pozostawiając uczestników przy poniesionych kosztach.